

Пакупнік сноў

Адзін чалавек на прозвішча Кук, а ён праца-ваў загадчыкам аддзела ў гарадскім архіве, маючы аднойчы нейкую не вельмі істотную патрэбу, зайшоў да свайго суседа па лесвічнай пляцоўцы, якога звалі Яўген Мігель. Суседзі, як гэта звычайна бывае ў большасці выпадкаў у вялікіх гарадах, мала што ведалі адзін пра другога, хіба толькі ў агульных рысах. Так, Аляксандр Кук ведаў пра Яўгена Мігеля тое, што апошні жыў у сваёй аднапакаёўцы адзін, хаця іншым разам да яго заходзіла жанчына сярэдніх гадоў, шэрая і непрыкметная, што Мігелю за сорак, ён калісьці трапіў у аўтамабільную аварыю і меў ці мае праблемы са здароўем, нават ляжаў у стацыянары. З жонкай ён быў разведзены, а адзіны сын ад іх шлюбу першы год служыў у арміі. У сваю чаргу Мігель мог ведаць ці ведаў пра Кука тое, што ён сямейны чалавек, лысаваты, сталага веку, мажны, мае двах дзяцей, працуе служачым і жыве ў кватэры насупраць.

Дык вось Кук зайшоў да суседа ў другой палове дня, пасля работы. Мігель, хударлявы і щёнавалосы, сустрэў яго ў дзвярах і, нібы апраўдаючыся, патлумачыў, што нечакана задрамаў на канапе, бо нядаўна вярнуўся з начнога дзяжурства. Кук папрасіў прабачэння і сказаў, што мусіць вярнуцца да сябе, але Мігель яго затрымаў.

— Справа ў тым, — патлумачыў ён суседу, — што я днём сплю мала і звычайна дваццаць—тыцццаць

хвілін, што ў дастатковай ступені дазваляе мне аднавіць сілы.

— Але ж сон павінен быць працяглым і, як я ведаю, прайсці некалькі фаз, каб быць паўнавартасным, — заўважыў Кук, прысеўшы на прапанаванае гаспадаром крэсла.

— Так, — ахвотна згадзіўся Мігель, — але ў мяне пасля аварыі з'явіліся некаторыя, так бы мовіць, адхіленні ў гэтym працэсе, што памяняла і характар майго жыцця і працы.

І далей Мігель паведаміў суседу, што ён не адчувае патрэбы прытрымлівацца прыродных біярытмаў і таму выбраў сабе працу звязаную з начнымі дзяжурствамі, і якая ў сувязі з гэтym да таго ж лепш аплочваеца.

— Так, так, — сказаў Кук, — ёсь людзі, якія мала спяць і таму, пэўна, заўсёды ў выйгрышы, а яму, напрыклад, трэба спаць каля вясэмі гадзін у суткі, і шкада — бо трэць жыцця чалавек ляжыць на ложку ў своеасаблівай непрытомнасці, — вочы блукаюць у розныя бакі, нібы ў вар'ята, безабаронны, а мазгі працуяць дарэмна, разглядаючы нейкія неакрэсленыя малюнкі падзеяй, якія не існуюць у рэальнасці.

І далей Кук, памаўчаўшы, пацікавіўся, ці бачыць сны яго субядеднік, бо той, паводле яго словаў, спіць так мала.

— І вельмі яркія і запамінальныя, — ветліва патлумачыў гаспадар кватэры на прозвішча Мігель. — Хоць і бываюць не вартыя, а то і зусім неістотныя, ну вось як, прыкладам, дзесяць хвілін таму, калі я прыснуў вось на гэтай канапе.

— І што ж вам прыснілася? — далікатна спытаў гosць. — Вы запомнілі?

— А-а, дробязь, абы-што. Быццам я зайшоў у крамку «сэканд» — ну, што пад намі, у падвале нашага дзевяціпавярховіка, вы ж, пэўна, ведаецце, можа, нават і заходзілі, і разглядаў там рознае адзенне, а потым зняў з вешака ношаную скураную куртку і пачаў яе мераць у кабіне. Адчуваю — за падкладкай нешта

быццам захрусьцела. Ну, я распорваю сцізорыкам, акуратна так, а там цэлафанавы пакецик, а ў ім... брыдота, тараканы, якія адразу пачалі разбягацца...

І гаспадар кватэры сарамяжліва ўсміхнуўся.

— Хіба што, — супакоіў яго Кук. — Сапраўды, іншым разам такое сасніцца, што і расказваць сорамна.

Яны паразмаўлялі яшчэ пару хвілін пра тое-сёе. Кук успомніў, што прыходзіў па сярнічкі, бо не было чым запаліць газ — ён не ўжывае тытунню і таму не мае пры сабе нават якой запальнічкі.

Мігель ахвяраваў яму карабок сярнічак, і Кук развітаўся з гаспадаром.

* * *

На другі дзень, вяртаючыся з працы пешшу, — а стаяла ўспелая восень, Кук якраз праходзіў побач з падвалам, дзе знаходзілася крама па продажы ношанай і таннай вопраткі і раптам спыніўся, а потым чамусьці спусціўся па прыступках і зайшоў унутр. У краме, завешанай усялякім адзеннем, амаль не было наведвальнікаў. Паветра было цяжкае, пахла ношаным. Прадаўшчыца запрасіла Кука рухацца смялей і спытала, што яго асабліва цікавіць. Кук адказаў ёй у тым сэнсе, што паглядзіць сам і прайшоў у кут, дзе вісела мужчынскае адзенне. Увагу яго ўрэшце прыцягнула адзіная на ўвесь гэты адзел карычневая скураная куртка на маланцы. Цьмяна адчуваючы неакрэсленую цікавасць і раптам нагадаўшы сон суседа Мігеля, Кук зняў куртку з вешака і пачаў яе спачатку разглядаць, а потым абмацваць. «Якраз на вас, — умяшалася адразу прадаўшчыца, жанчына гадоў трывала і слядамі злоўжывання касметыкай на бледным твары, — ды вы праходзьце ў прымерачную, там і лютэрка, і месца больш, і ніхто вам перашкаджаць не будзе.»

Кук скіраваў у прымерачную і зашморгнуў за сабой фіранку. Чамусьці ён прыслухаўся, ці не ідзе за

ім прадаўшчыца, але тая ўжо завіхалася ля нейкай пакупніцы. Кук адклаў убок вяшак і пачаў старана абмацваць куртку рукамі. Рэч была мала ношаная, падкладка амаль не працёртая. Бліжэй да левай падпахі пад пальцамі ледзь чутна хруснула і ён відавочна намацаў быццам нейкае зацвярдзенне. Сэрца яго забілася часцей, ён нават міжвольна зірнуў на сябе ў люстэрка: твар быў усхвалівани, кроў прыліла да шчок. Ён адразу прыняўся за куртку. Маленькі складанчык, які Кук заўсёды насіў з сабой, апынуўся дарэчы. Ён успароў крыху шво, рассунуў тканку ўбакі і выцягнуў невялікі пакецік, двойчы загорнуты ў цэлафан. Кук, не разглядваючы, паклаў яго ў кішэню, вынес з прымерачнай куртку, занёс яе на месца, дзе зноў павесіў на вяшак, пасля чаго выйшаў з крамкі, ужо на парозе запэўніўшы прадаўшчыцу, што рэч яму малая.

У ліфце Кук разгарнуў пакецік. У ім цесна спрэсаваная адна да адной ляжалі дваццаць банкнот па сто далараў кожная.

Пакінуўшы ліфт, усхвалівани Кук пасунуўся да дзвярэй суседа Мігеля, рука яго ўжо націскала кнопкую званка, але ён абачліва стрымаў сябе і вырашыў усё спачатку добра абдумаць. І сапраўды, меркаваў ён, мераючы крокамі пакойчык сваёй кватэры — хаця вешчы сон Мігеля і навёў яго на вялікія грошы (а тараканы, як ён цяпер успомніў народны соннік, і значылі грошы), ці павінен ён адразу аў'яўляць пра ўсё суседу і дзяліцца з ім знайдзеным? Не будучы сквапным, Кук схіляўся да таго, каб аддаць частку Мігелю, але калі той даведаецца пра тое, што яго сон збыўся, то, хутчэй за ўсё, спачатку пазайздросціць, а потым спрацуе своеасаблівы тормаз, і той не стане дзяліцца з ім сваімі снамі, а сны яго зусім няпростыя, ці ўвогуле яго падсвядомасць дасць збой. Кук раптам успомніў інтэрв'ю з адным пісьменнікам, якое прайшло па тэлебачанні. Пісьменнік — малады і самаўпэўнены з выгляду, расказаў, што пазычаў шмат для сябе сюжэтаў з гутарак

са знаёмым па лецішчы старым, але аднойчы меў неасцярожнасць расказаць таму пра гэта, і старога адразу нібы замкнула, і больш з яго нічога выціснуць не ўдалося. Так і тут, меркаваў Кук, усё можа згаснуць, як кволы агенъчык, хаця з іншага боку павінен жа ён нейкім чынам аддзячыць суседу, хіба не так? Гэтыя гроши ён сам мог зарабіць не менш як за год стамляльнага сядзення за сталом і частых камандзіровак, якіх Кук асабліва не любіў. Да таго ж, як ён адразу вызначыў, усе прыхаваныя кімсьці на чорны дзень банкноты былі сапраўдныя.

* * *

Увесь наступны тыдзень Кук, як чалавек цікаўны, узяўшы адгул, правёў усебаковыя пошукувыя даследаванні, якія тычыліся праблематыкі сноў. Ён заказаў у бібліятэцы шмат дапаможнай літаратуры па гэтай тэмэ і праседжваў у чытальных залах усю першую палову дня.

Ён выявіў для сябе шмат цікавага, але дакладна акрэсленай навуковай канцэпцыі так і не знайшоў. Увогуле, гаданне па снах насіла назvu анейрамантыя. Як здаўна падкрэслівалася, усялякі сон важны толькі сваім вытлумачэннем. Празорцы мінулага начавалі ў храмах з адмысловай мэтай: пабачыць вешчыя сны і аб'явіць цікаўным іх сэнс. У старожытных плямёнах існавалі культы снабачанняў, якія захаваліся ў некаторых рэгіёнах і да нашага часу. Прычым рэальнасць сноў была, на іх погляд, больш вартасная за рэальнасць часу. Так, туземец з выспы Барнеа, які ўбачыў у сне, што жонка здрадзіла яму, лічыць гэта абсолютна доказным. Бацькі ў лепшых выпадках адразу забіраюць сваю дачку назад да сябе, каб пазбегнуць помсты раўніўцы. Сведчанне снабачы пераважвае любыя адгаворкі. Індзейцы племені іракезаў, што б ім ні прыснілася, абавязкова выконваюць гэта, і як мага хутчэй.

У Бразілії індзейцы племені тупа-інба вырашаліся на вайну толькі пасля спрыяльных сноў, а ў мексіканскім племені хуічолаў адмысловы прызначаны снабачца выбіраў новых кіроўных асоб і правадыроў. На Камчатцы, як сведчыў вядомы даследчык Г. Штэлер, дастаткова было заявіць, што табе сасніліся ласкі такой-та дзяўчыны, каб іх тут жа сапраўды атрымаць. Яна памерла б, калі б не зрабіла так, каб рэальнасць заплаціла пазыку перад сном.

Далей Кук усё больш паглыбіўся ў тэарэтычныя вышукі і паразавуковыя адхіленні. Урэшце, што такое наша рэальнасць? Гэта тое, што мы бачым рэчы такімі, якімі мы іх бачыць ... дамовіліся. Тое, што зноў і зноў паўтараецца, паддаецца вымярэнню і мае нязменны вынік. Але ж ужо цяпер толькі з квантавай тэорыі мы ведаем, што сапраўдная, абсолютная рэальнасць існаваць у свеце пастаянна вібруючага мноства атамаў, прывідных субчасцінак, статыстычных верагоднасцяў і палей не можа. Мы змушаныя канстатаваць, што абсолютна рэальнага няма і ніколі не было. Увесь наш асабісты свет — магчыма, штучна створаны лакальны галадэк: жыщёвая простора, карыстальнікі якой могуць выклікаць галаграфічныя імітацыі любой пажаданай рэальнасці. А калі перанесці ідэю галадэка на ўвесь Сусвет, то і галаграма прыраўняецца да яго і стане Галасветам, а наша падсвядомасць, запраграмаваная на тое, каб час ад часу апускаць нас у сапраўдныя якасці рэальнасці, імкнецца паказаць нам, што свет, які мы ствараем, урэшце рэшт таксама бясконца крэтыўны, як рэальнасць нашых сноў. Урэшце некаторыя сур'ёзныя навукоўцы і даследчыкі лічаць сны «ўнутранымі галаграмамі». На іх думку, у так званих «светлых» снах, у ходзе якіх спячы захоўвае ясную свядомасць і ўплывае на падзеі, здзяйсняюцца візіты ў паралельныя рэальнасці, якія адбыліся ці адбудуцца ў іншы час. Ніхто дакладна не ведае, што такое сон і як працуе мозг чалавека. Дзіўны і злавесны сэнс набывала, на першы погляд, жартоў-

ная дылема Чжуана-дзы пра філосафа, якому толькі што снілася, што ён — мяtlіk, і мяtlіku, якому цяпер сніцца, што ён — філосаф.

* * *

Праз некалькі дзён, памяняўшы ў абменніку адну паперку, Кук, абцяжарыўшы свой пулярэс грашыма, купіў бутэльку прыстойнага канъяку і скіраваў да суседа. Яўген Мігель якраз знаходзіўся дома і, як ён патлумачыў госцю, дагэтуль, лежачы на канапе, глядзеў тэлевізар. Кук адразу пацікаўся, ці не прыснуў часам перадусім гаспадар. Так, згадзіўся Мігель, ён сапраўды задрамаў, хаця дакладна ведае, што шкодна спаць побач з працуючым тэлевізарам. І ўвогуле, на заходзе сонца.

— І бачылі нешта ў сне?

— Але.

— Можа, зноў што-небудзь з тараканамі?

— Не, без гэтай брыдоты, — адказаў гаспадар, і спытаў, заўважыўшы канъяк і ажывіўшыся: — Гэта з якой нагоды?

— Адзін не ўжываю, а з паважаным чалавекам чаму не пасядзець, пагаварыць, — пасля секунднага вагання дыпламатычна ўхіліўся ад тлумачэння пра знаходку ў «сэкандзе» Кук.

Мігель зрабіў па бутэрбродзе, прынёс шклянкі, адкаркаваў бутэльку і наліў госцю і сабе. Абодва выпілі, адкусілі па кавалку, памаўчалі, а потым Кук сказаў:

— Маё пытанне невыпадковае. Справа ў тым, што я яшчэ крыху раней пачаў збіраць сны. І працягваю гэта рабіць.

— Разумею, — ніколькі не здзівіўшыся заўважыў гаспадар. — Але я з дзяцінства памятаю, як бацькі пресцерагалі мяне, каб свае сны нікому і ніколі не расказваў. Калі сон аб'явіць на слых, то ён абавязкоў спраўдзіцца — добры ці наадварот, дрэнны. Калі чалавек яго расскажа — ён ужо не гаспадар лёсу, бо

ў ход падзей умешваюцца невядомыя, магчыма нават і незямныя сілы і будуць ім кіраваць.

— Так, — згадзіўся госьць і дадаў з таго, што вычытаў з кніжак. — Яшчэ Жак Рубо адзначыў: «мяркуючы, што рэальнасць зусім не рэальная, ці магу я ўвогуле лічыць сны снамі?» Я цяпер вяду да таго, што вы, спадар Яўген, хоць і маецце рацыю, але запамятавалі пра тое, што ў кожнага правіла бываюць выключэнні. У нашым выпадку гэтym выключэннем з'яўляецца права на продаж.

— На продаж чаго?

— Сноў. Калі я буду іх купляць — то гэта зусім іншая справа. І калі вы не супраць, то я папрашу калі-нікалі і вас прадаць мне свой сон. Аплату мы ўзгоднім.

— Не магу ж я з вас браць грошы? У сутнасці за што?

— Магчыма і так, але калі я купляю сон, то мушу спадзявацца на яго каштоўнасць, — даводзіў Кук. — Гэта, прыкладам, як вы нешта прадаецё — абавязкова трэба ўзяць грошы, інакш ваш тавар не будзе мець вартасці. Нават калі котка прыносіць кацянят, гаспадары іх рады і так каму-небудзь аддаць, але бяруць жа за жывёлу ўсяго якую дробязь — на ўдачу.

Мігель падумаў і паціснуў плячыма.

— Справа ў тым, — сказаў ён, — што пасля аўтааварыі мае сны не зусім паўнавартасныя. Я захоўваю ў іх поўную свядомасць і ведаю, да слова, не толькі тое, што сплю, але і тое, што ведаю пра гэта веданне.

— Вось як? — зацікавіўся госьць, — але ж гэта значыць, што вы можаце кіраваць сваім сном і нават упłyваць на яго падзеі? Бачыць нешта такое, што мы не бачым у звычайнym сне? Вы можаце злётаць і пахадзіць па Месяцы, а потым вярнуцца назад. Я вам зайдрошу.

— Не спяшайцесь. Гэтая хвароба з'явілася ў мяне ў «дурцы», дзе я ляжаў амаль месяц у сувязі, як

я гаварыў раней, з траўмай галавы. Мяне выпальвалі з разбітай машыны аўтагенам. І якая карысць у тым, што я пахаджу па Месяцы, калі я не магу прыкішэніць там і ўзяць з сабой які маленькі кавалячак грунту?

— Дарэчы, вы чыталі пра такое ў Кастанэды? — спытаў пасля паўзы Кук. — Я маю на ўвазе пра тое, як вучыў свайго вучня індзеец Дон Хуан скіраванаму снабачанию?

— Так, — сказаў Мігель. — У «дурцы» былі і кастанэдавы прыхільнікі. Нават у лекара на стале я ўбачыў яго кнігу. Такі быў час, такая мода.

— Рады, што вам не трэба тлумачыць і вы ва ўсё ўязджаеце, — ажывіўся госць. — Я чуў, што па насычанасці ўражанняў скіраваныя сны могуць даць рады любому наркотыку. І гэта пры тым, што не прыносяць арганізму шкоды.

Але гаспадар не падтрымаў яго.

— Я быў бы толькі задаволены, каб спаць як усе — нармальна.

— Дык усё-такі, — вярнуўся да сваёй ранейшай прапановы Кук. — Вы прадасцё мне той-сёй з ваших сноў?

— А навошта вам?

Так як чалавек на прозвішча Кук даўно чакаў такога пытання, то ён і патлумачыў гаспадару, што піша адмысловую навуковую, хаця, больш дакладна — калянавуковую працу і таму мусіць збіраць сны ва ўсіх сваіх знаёмых. За плату. Вядома, ён хлусіў, але Мігель быццам не заўважыў гэтага.

— Я падумаю колькі дзён, — адказаў ён.

* * *

Прыкладна праз тыдзень Кук зайшоў да суседа Мігеля і ў канцы іх гутаркі спытаў таго наконт іх мінулай размовы і сваёй прапановы. Мігель адказаў, што ўвогуле ён не супраць прадаць які са сваіх

сноў і, вядома, не за грошы, а, так бы мовіць, сімвалічна, за распітую разам пляшку канъяку, ці яшчэ што далікатнае. Але, — дадаў ён, — ёсь сны, якія зусім інтывінага харектару. — Вось учора яму снілася былая каханка, якой ён не бачыў некалькі год. Хіба гэта можа быць такім ужо цікавым?

— Не, — згадзіўся госць. — Але як толькі вы пабачыце якіх тараканаў, мух, жаб, чарвякоў, то я гатовы купіць такі сон.

Яшчэ некалькі дзён запар Кук заходзіў да суседа Мігеля і распытваў таго пра сны. Каб не расчараўцаць таго, ён купіў адзін, але, на яго погляд, не істотны. Суседзі распілі бутэльку канъяку, якую прынёс Кук і разышліся.

Праз дзень Мігель паведаміў Куку, што ў бліжэйшы час наўрад ці што прадасць яму, бо сніў у асноўным свайго сына, армейскую казарму, у якой той цяпер, пэўна, жыве, былую жонку ды нейкіх мышэй.

— Раскажыце пра мышэй, — у ветлівой форме а сразу запатрабаваў Кук.

— Мне саснілася быццам нейкая гульнявая пляцоўка, — пасля паўзы пачаў расказваць Мігель, — дзе было шмат зацікаўленых людзей, якія рабілі стаўкі на нейкія скачкі. З шуфлядак выпускалі жукоў, якія беглі па доўгіх латачках.

— Так, так, — наструніўся Кук. — І што?

— Ды нічога асаблівага. З адной з шуфлядак замест жука выбегла мыш і, вядома, апярэдзіла ўсіх. Хіба не лухта?

— Я купляю ў вас гэты сон.

Кук схадзіў да сябе і прынёс канъяк, які абодва субяседнікі і распілі пад ажыўленую, хоць і малазначную гутарку.

У сябе дома Кук пачаў аналізаваць сон Мігеля з усіх бакоў, бо, як ён добра памятаваў і засвоіў, — кожны сон важны сваім вытлумачэннем. С скачкі, меркаваў ён, адбываюцца толькі на іпадроме. Робяць стаўкі яшчэ і ў казіно, але ў казіно — рулет-

ка, і гэта зусім не тое. Вядома, жукі — гэта вобраз, праекцыя ў сапраўдную рэальнасць. А мыш? Мыши, як Кук даведаўся з сонніка — да беднасці. Дык чаму перамагла мыш?

* * *

Назаўтра быў выхадны дзень, і Кук паехаў на іпадром. Ён раней наведваў яго разы два, але больш з цікаўнасці, бо не быў заўзятым гульцом. Набыўшы білет і праграму скачак, Кук пачаў уважліва яе вывучаць. Ягоныя намаганні ўрэшце прынеслі відавочны плён. Шэрая мыш! У трэцім заездзе брала ўдзел кабыла на мянушку Шэрая Мыш. Яна выступала пад нумарам дванаццаць. Кук скіраваў у букмекерскую і даведаўся, што стаўкі на Шэрую Мыш прымаюцца адзін да дзесяці, пасля чаго, падумаўшы, паставіў на дванаццаты нумар пяцьсот даляраў.

Каб дарэмна не хвалявацца, Кук пайшоў у бар, дзе заказаў сабе піва, адначасова слухаючы абвесткі па мясцоваму радыё.

Шэрая Мыш выйграла заезд.

* * *

Усхваліваны ўдачай, Кук хацеў адразу наведаць Мігеля і добра адсвятковаць падзею, але да суседа якраз прыйшла ранейшая непрыкметная жанчына — як меркаваў Кук, яго сужыцелька, і ён адклалі візіт.

Між тым на працы Куку паведамілі, што праз два дні яму трэба адпраўляцца ў камандзіроўку ў сталіцу суседскай рэспублікі. Кук не любіў дарогу, але сустрэў гэтую непазбежную навіну са стаічнай стрыманасцю. Ведаючы антыпатыю дамаседа Кука да вакзалаў і гасцініц, начальства нават прапанава-

ла яму заказаць білет на самалёт, хоць і аплаціць толькі палавіну яго кошту, бо фондаў не хапала. Кук згадзіўся, незадаволена дадаўшы, што і назад вернецца паветрам, бо ўжо не малады, каб суткамі трэсціся ў цесным купэ якога цягніка і трываць пах ад чыліхсьці нясвежых шкарпэтак.

Адвячоркам, збольшага сабраўшыся, Кук патэлефанаваў Мігелю і спытаў, ці мае той крыху вольнага часу. Сусед адказаў, што да начнога дзяжурства ў яго такі час якраз ёсць, ён адзін, і запрасіў зайсці.

Кук захапіў з сабой бутэльку каньяку і пакрочыў праз лесвічную пляцоўку.

— Паслухайце, — пачаў здалёк гаспадар, калі абодва ўжо селі, як звычана за стол на кухні, — я нейкі час думаў над tym, што вы мне расказвалі пра сон. Дык вось: сон — гэта поўнае адключэнне свядомасці, ну, быццам адключаюць камп'ютэр? Ці наадварот, у сне чалавечы мозг поўнасцю прачынаецца і энергаабмен дасягае мяжы высокіх велічынь. У першым выпадку — пасля сну наша, так бы мовіць, «я» перажывае своеасаблівую смерць і з'яўляецца ўжо ягонай копіяй. Хіба не так? А ў другім? Неўролагі цяпер сведчаць якраз тое, што мозг у сне працуе звышэфектыўна. Тады вынікае, ён сапрауды праламвае бар'еры часу і просторы. Дык што такое ў гэтым выпадку наша «я», наша свядомасць? І час? І простора?

— Ёсць пытанні, на якія, пакуль не толькі я, звычайны чалавек, можна сказаць невук, не здолее адказаць, а ўвогуле — ніхто, пасля раздуму сказаў Кук і дадаў:

— Вы прадасцё мне свой чарговы сон? Пажадана, сённяшні?

— Зрабіце ласку. Але ён неістотны і наўрад вас зацікаўіць.

— Ну, не важна, — падахвоціў Кук.

— Мне саснілася, што я прагульваю сабаку. І гэты сабака быццам мой і ў той жа час і зусім не мой, а проста жывёла. Мы падыходзім да высокай

гары — гэта гранітная скала, якіх у наших краях, заўважце, не існуе. Але ў майм сне гэта так. Сабака часта падманвае мяне, з'ядае мой бутэрброд, калі мы адпачываем, але я дарую яму, адчуваю да яго нават прыхільнасць. Ля скалы я бачу вельмі доўгую лесвіцу, якая прыхілілася да яе і вядзе ўвышыню. Знізу лесвіца чамусьці заканчваецца колцамі. Раптам сабака падбягае да яе і пачынае караскацца на самы верх, і вельмі хутка. Я сачу за ім з трывогай і бачу, як ён уздымаецца вышэй і вышэй. Але тут колцы лесвіцы нечакана ад'язджаюць, і ўсё абваліваецца на зямлю. Я гляджу, дзе сабака, і бачу яго на самай вяршаліне скалы. Там нешта гарыць. Вось і ўсё. Далей я прачнуўся.

— Я не магу купіць гэты сон, — пасля раздуму, смеючыся, падвынікаваў Кук. — У ім няма таго, што мяне цікавіць: тараканаў, мышэй, жаб, клапоў, птушак, жамяры якой і гэтак далей.

— Няхай, але ў ім сабака. Урэшце, воля ваша. Я аддаю вам гэту дробязь дарма. Тым больш, я вас папярэдзіў. Што сон неістотны.

Гаспадар і госць далі шклянкі, і Кук пайшоў у сваю кватэру.

* * *

З раніцы Кук заехаў на працу, але хутка вызваліўся і рушыў дамоў, адкуль, сабраўшыся, скіраваў у аэрапорт. Камандзіроўка пачалася.

Ляцець было ўсяго крыху больш за гадзіну. Кук заняў сваё месца ў салоне самалёта, выцягнуў з сакважа часопіс, які набыў у шапіку і, паназіраўшы крыху за стройнай, прываблівай сцюардэсай, паглыбіўся ў чытанку.

Самалёт між tym выруліў на ўзлётную паласу, зароў двумя маторамі і неўзабаве ўзляцеў.

Чытаць было нецікава. Кук пачаў разглядаць бачных яму пасажыраў. Многія з іх былі апрану-

тыя ў цёмныя касцюмы, як і ён — пэўна, таксама камандзіраваныя. Але сядзелі і некалькі маладзёнаў у швэдарах і джынсах. Побач з ім драмаў таўстун з дыпламатам на каленях. У яго была моцная чырвоная шыя і загарэлая лысіна. Кук зірнуў на гадзіннік: яны ляцелі ўжо каля дваццаці хвілін. Ён яўна нудзіўся і чакаў, каб выйшла прыгожая і сексуальная сцюардэса, але яе не было. Самалёт між tym злёгку траханула, і ён відавочна стаў рабіць разварот, на што амаль ніхто не звярнуў увагі. У салоне нарэшце з'явілася сцюардэса і папрасіла ўсіх прышпіліцца рамнямі. Кук міжволі адзначыў, што ў яе нейкі ненатуральна бледны твар і змяніўся голас. Ён нахіліўся да суседа і адсунуў фіранку з ілюмінатара.

З рухавіка над той часткай крыла, якую ён убачыў праз шкло, выляталі языкі полымя.

Кук раптам адчуў, як у яго пахаладзела спіна. Ён хацеў ускочыць з месца і пабегчы да кабіны пілотаў, каб спытаць іх, у чым справа, але сутыкнуўся з успуджаным і перасцерагальным позіркам сцюардэсы і — застаўся.

Кук адчуў, як яго думкі ліхаманкава мітусяцца. Ён зноў зірнуў у ілюмінатар — як і раней полымя вырывалася з-пад крыла. «Можа, так і трэба? — пранеслася ў яго галаве, — можа, гэта выхлапы звычайнага адпрацаванага паліва?» Сцюардэса, між tym, крутанулася і паспешліва, не — нават імкліва пасунулася, амаль пабегла з салона ў кабіну.

— Грамадзяне пасажыры, — пачуўся ў салоне мужчынскі голас, пэўна, камандзіра. — Наш «борт» у сувязі са складанымі метэаралагічнымі ўмовамі наперадзе вымушаны вярнуцца і зрабіць незапланаваную пасадку. Усім, хто яшчэ не прышпіліўся, просьба зрабіць гэта неадкладна.

І тут Кук зусім не да часу, месца, і зусім нечакана ўспомніў пра сон Мігеля, які ён адмовіўся купіць і на які так неабдумана не прарэагаваў. Лесвіца на колцах — гэта ж трап, на якім ён паўгадзіны таму

падняўся на борт самалёта. Сабака ў любым сонніку вызначаецца, як сябра. Гэта ён, Кук і ёсць той сябра, які апынуўся на скале, на гары. А гара — гэта бяды, гора. Лесвіца абрынулася. І не толькі ў сне. Які ж ён быў ідыёт, бо не патурбаваўся вытлумачыць гэты прапанаваны яму знак бяды, гэтую перасцярогу. Ён так неабдумана не купіў той сон.

Самалёт затрэсля, і пасажыры ўрэшце пачалі нешта трывожна выкрыкваць, нейкія пытанні — кожны сваё. Кук зноў наваліўся на таўстуна, які здзіўлены лыпаў вачыма, і рвануў фіранку.

З-пад крыла ўжо ва ўсю моц біла полымя. У салон убегла сцюардэса. Твар яе быў перакошаны, а скура на ім белая, як папера. Яна ўжо яўна не валодала сабой. Кук схапіўся за рэмень, каб адшпіліць яго, падняцца з месца і спытаць яе, колькі часу ім яшчэ ляцець да якога бліжэйшага аэрадрома, але не паспей.

Злева, дзе быў агорнуты полымем рухавік, адбыўся адчувальны выбух, самалёт імкліва нахіліўся і, разваливаючыся на часткі, пачаў падаць на зямлю.